

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА**

Кафедра економіки та підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

_____ Майя НІКОЛАЄВА

« 05 » вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітньо-професійна програма: Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування

_____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістовних модулів – 2	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 101 Екологія Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) Освітня програма: Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування	Обов’язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	5-й
		<i>Семестр</i>	
		7-й	9-й
		<i>Лекції</i>	
		30 год.	2 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	8 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		46 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування у студентів теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі економічного регулювання процесів використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища, екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства

Завдання:

- засвоєння теоретичних засад природокористування;
- опанування основних складових економічного механізму природокористування;
- набуття методичних підходів до оцінки природних ресурсів і пошуку економічних механізмів досягнення їх раціонального використання;
- вміння використовувати економічні механізми використання, охорони та відтворення природних ресурсів;
- узагальнення способів виявлення негативного впливу господарської діяльності на довкілля;
- формування процедури створення економічного механізму відновлення деградованої природи, а також управління природокористуванням.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Спеціальних компетентностей:

СК34. Здатність використовувати економічні механізми використання, охорони та відтворення природних ресурсів

Програмні результати навчання:

ПРН 341. Знання складових економічного механізму природокористування

ПРН 342. Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: фундаментальні концепції взаємовідносин суспільства та природи; основні методи оцінки природних ресурсів та ефективності природоохоронних заходів; методичні підходи щодо визначення економічних збитків від забруднення довкілля та їх оцінки в окремих секторах економічної діяльності; принципи захисту довкілля економічними методами; методи визначення плати за користування природними ресурсами; основні положення та сутність економічного механізму охорони навколишнього середовища.

вміти: розраховувати економіко-екологічні збитки від забруднення навколишнього природного середовища; оцінювати економічний ефект та ефективність реалізації природоохоронних заходів; визначати економічні, соціальні та екологічні наслідки різних видів господарської діяльності; володіти навичками оцінювання вартості природних ресурсів, збитків від забруднення довкілля, ефективності природоохоронних заходів.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Теоретико-методичні аспекти економіки природокористування

Тема 1. Економіка природокористування як особлива галузь науки

Поняття природокористування, його соціально-економічна сутність і складові частини. Предмет, завдання та функції економіки природокористування. Еколого-економічна сутність природокористування

Тема 2. Основні концепції природокористування

Характеристика концепцій взаєморозвитку економічної системи та довкілля. Теорії детермінізму. Теорії зростання. Концепція сталого розвитку

Тема 3. Природні ресурси як економічний базис природокористування

Економічна сутність та класифікація природних ресурсів. Економічна оцінка природних ресурсів. Методи економічної оцінки природних ресурсів. Концепція загальної економічної цінності

Тема 4. Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища

Сутність економічного збитку від забруднення та деградації навколишнього природного середовища. Збиток як економічна категорія. Порядок визначення збитків від порушення довкілля. Розрахунок збитків від забруднення навколишнього середовища

Змістовний модуль 2.

Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування

Тема 5. Ефективність природоохоронних заходів

Природоохоронні заходи: суть і класифікація. Визначення ефективності природоохоронних заходів. Еколого-економічна оцінка природоохоронних проєктів

Тема 6. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування

Економічний механізм: сутність та інструменти. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії. Форми еколого-економічних інструментів. Ринкові механізми регулювання природокористування

Тема 7. Екологізація економіки

Поняття та оцінка рівня екологізації економіки. Механізми екологізації економіки. Управління процесами екологізації

Тема 8. Світове господарство і основні питання економіки природокористування

Міжнародна торгівля й охорона довкілля. Трансграничне забруднення навколишнього середовища. Міжнародне співробітництво (програми, угоди, організації)

4. Структура навчальної дисципліни:

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1. Теоретико-методичні аспекти економіки природокористування										
Тема 1. Економіка природокористування як особлива галузь науки	10	2	2		6	10	-	-		10
Тема 2. Основні концепції природокористування	14	4	-		-	10	-	-		10
Тема 3. Природні ресурси як економічний базис природокористування	12	4	2		6	12	-	2		10
Тема 4. Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища	12	4	2		6	14	1	2		10
Разом за змістовним модулем 1	42	14	6		18	45	1	4		40
Змістовний модуль 2. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування										
Тема 5. Ефективність природоохоронних заходів	12	4	2		6	11	1	-		10
Тема 6. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування	12	4	2		8	12	-	2		10
Тема 7. Екологізація економіки	12	4	2		8	12	-	2		10
Тема 8. Світове господарство і основні питання економіки природокористування	12	4	2		6	10	-			10
Разом за змістовним модулем 2	48	16	8		28	45	1	4		40
Усього годин	90	30	14		46	90	2	8		80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

(Додаток 1)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовний модуль 1. Економічна теорія як наука та загальні проблеми економіки			
1.	Практичне заняття 1. Економіка природокористування як особлива галузь науки.	2	-
2.	Практичне заняття 2. Природні ресурси як економічний базис природокористування	2	2
3.	Практичне заняття 3. Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища	2	2
Змістовний модуль 2. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування			
4.	Практичне заняття 4. Ефективність природоохоронних заходів	2	-
5.	Практичне заняття 5. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування	2	2
6.	Практичне заняття 6. Екологізація економіки	2	2
7.	Практичне заняття 7. Світове господарство і основні питання економіки природокористування	2	-
Разом		14	8

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми \ види робіт	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовний модуль 1. Теоретико-методичні аспекти економіки природокористування			
1.	Економіка природокористування як особлива галузь науки. <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	6	10
2.	Природні ресурси як економічний базис природокористування <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	6	10
3.	Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	6	10

Змістовний модуль 2. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування			
4.	Ефективність природоохоронних заходів <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	6	10
5.	Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	8	10
6.	Екологізація економіки <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	8	10
7.	Світове господарство і основні питання економіки природокористування <i>Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка доповіді та її презентації.</i>	6	10
Разом		46	80

До самостійної роботи здобувачів відноситься: підготовка до лекцій та практичних занять, огляд літератури, розв'язання задач, виконання вправ, аналіз кейсів, підготовка доповідей, підготовка презентацій.

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, виконання ситуаційних вправ та обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: демонстрація (у вигляді роздаткового ілюстративного матеріалу);
- практичні методи: розв'язання практичних задач, метод проєктування, виконання індивідуальних завдань тощо.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми, поточне тестування, оцінювання доповіді та презентації.

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 3
- Поточне тестування за темами	від 0 до 2
- Підготовка доповіді та її презентація	від 0 до 5
- Комплексна контрольна робота (тестування)	від 0 до 15

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань, розв'язання задач, виконання вправ	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач бере участь в обговоренні навчальних проблем, надає вірні відповіді, проте вони мають здебільшого репродуктивний характер; здобувач не володіє навичками вільного викладання матеріалу, не виявляє ознайомлення з додатковою навчальною та науковою літературою.
	2 бали	Здобувач володіє категоріальним апаратом, знайомий із об'єктивними закономірностями розвитку економічних відносин. Проте відчуває труднощі при самостійному аналізі практичної інформації щодо процесів, які розглядаються. При розв'язанні контрольних завдань припускається незначних помилок.
	3 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє ґрунтовні знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; здатний публічно представити матеріал.
Поточне тестування за темою	0 – 2 балів	Відповідь невірна – 0 балів Відповідь вірна – 0,1 бал
Підготовка доповіді та демонстрація презентації	0-1 балів	Представлена доповідь (реферат) виконана не самостійно (запозичена з мережі Інтернет). Доповідь не відображає вміння здобувача якісно підбирати та аналізувати теоретичний і емпіричний матеріал, обізнаності в правилах написання дослідної роботи.
	2-3 бали	Представлена доповідь виконана самостійно, тема в цілому розкрита, але змістовний матеріал має описовий характер; здобувач припускається незначних помилок, висновки є загальними, або відсутні зовсім.

	4-5 балів	В представленій доповіді повною мірою розкрита обрана тема; матеріал поданий грамотно і логічно. Здобувач виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації, вдало підбирає ілюстративні матеріали для презентації. Із розглянутої проблеми зроблені чіткі висновки. Здобувач вільно володіє представленим матеріалом.
Комплексна контрольна робота (тестування)	0 - 15	0 балів - відповідь на запитання неправильна 0,5 бали - відповідь на запитання правильна Контрольна робота містить 30 тестових завдань

11. Питання для підсумкового контролю

1. Сутність поняття «економіка природокористування».
2. Основні функції економіки природокористування.
3. Основні завдання економіки природокористування як науки.
4. Види природокористування.
5. Основні етапи та критерії розвитку взаємовідносин суспільства і природи.
6. Які наукові теорії та концепції створили теоретичні передумови становлення економіки природокористування як науки.
7. Що характеризує показник природоємності?
8. Для якого рівня економічної системи визначається природоємність ВВП?
9. В яких одиницях можуть розраховуватися показники природоємності?
10. Що відображає природоємність продукції в натуральному вимірі?
11. Як визначається показник природної ресурсовіддачі?
12. На яких рівнях господарювання визначається природоємність?
13. Як розраховується галузева природоємність?
14. З чого складаються витрати природного капіталу?
15. Методи визначення величини еколого-економічних збитків.
16. Структура екологічних витрат.
17. Види економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища.
18. Що розуміють під еколого-економічними збитками з макроекономічної точки зору?
19. Назвіть фактори формування збитку.
20. Механізм формування економічного збитку.
21. Назвіть витрати, спрямовані на компенсацію збитків.
22. Сутність поняття «природні ресурси».
23. Найбільш поширений підхід щодо класифікації природних ресурсів.
24. За якою ознакою класифікацію природних ресурсів називають екологічною?
25. Що розуміють під економічною оцінкою природних ресурсів?
26. Яким вимогам повинна відповідати система економічних оцінок природних ресурсів?

27. Який із підходів до економічної оцінки природних ресурсів є найбільш теоретично обґрунтованим та застосовуваним у господарській практиці?
28. Які методи застосовуються для визначення ринкової ціни природних ресурсів?
29. Визначте етапи розробки та реалізації економічного механізму раціонального природокористування.
30. Які принципи покладено в основу створення ефективного економічного механізму природокористування?
31. Сутність економічного механізму природокористування.
32. Характерні риси основних типів економічного механізму природокористування.
33. Визначте основні елементи економічного механізму природокористування.
34. Дайте визначення поняття «екологічний податок».
35. Сутність системи фінансування природокористування.
36. Назвіть види природоохоронних заходів.
37. В чому полягає сутність економічної ефективності природоохоронних заходів?
38. Основні кількісні методи визначення величини економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища.
39. Що таке диференціальна земельна рента?
40. На що встановлюються спеціальні екологічні податки?
41. Що таке економічне стимулювання раціонального використання природних ресурсів?
42. Дайте визначення поняттю «економічна ефективність».
43. Назвіть показники економічної ефективності природоохоронних заходів.
44. Класифікація природоохоронних витрат.
45. Форми еколого-економічних інструментів.
46. Податкові інструменти природоохоронного регулювання.
47. Митні інструменти природоохоронного регулювання.
48. Що таке екологічні субсидії?
49. Форми прямого регулювання цін в природокористуванні.
50. Інструменти непрямого регулювання цін в природокористуванні.
51. Поняття екологізації економіки.
52. В чому полягає суть екологічно орієнтованих змін структури економіки?
53. Сутність механізму екологізації економіки.
54. Система показників сталого розвитку.
55. Дайте визначення поняття «глобальна екологічна криза».
56. Інструментарій розв'язання проблем стійкого розвитку.
57. Цільові орієнтири стратегії сталого розвитку.
58. Потенційні переваги України щодо перспектив екологізації господарської діяльності.
59. Які спеціалізовані організації працюють охорони довкілля?
60. Затратний підхід до економічної оцінки природних ресурсів.

61. В чому полягає результативний підхід до економічної оцінки природних ресурсів?
62. Сутність відтворювального підходу до економічної оцінки природних ресурсів.
63. Інструменти політики пільгового кредитування природокористування.
64. Які спеціалізовані організації працюють під егідою ООН в галузі охорони довкілля?
65. Як оцінюється ефективність реалізації інвестиційних проєктів екологічного та природно-ресурсного спрямування?
66. У чому полягає стимулююча роль платежів за заставу?
67. Що розуміють під ціноутворенням з урахуванням екологічного чинника?
68. Особливості оцінки економічної ефективності природоохоронних втрат.
69. Що таке абсолютна ефективність природоохоронних заходів?
70. Що відноситься до примусових економічних інструментів мотивації екологізації виробництва?

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (Додаток 2)

							Сума балів
Поточний та періодичний контроль							0 – 70
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T5	T6	T 7	T 8	
0 – 10	0 – 10	0 – 10	0 – 10	0 – 10	0-10	0-10	
Контрольна робота за змістовним модулем №1 (тестування)			Контрольна робота за змістовним модулем №2 (тестування)				0 – 30
0-15			0-15				
Разом:							0 – 100

Шкала оцінювання: національна шкала ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 - 100	A	<i>зараховано</i>
85 - 89	B	
75 - 84	C	
70 - 74	D	
60 - 69	E	
35 - 59	FX	<i>не зараховано з можливістю повторного складання іспиту</i>
0 - 34	F	<i>не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	100 балів на шкала / Оцінка ЄКТС	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Зараховано	90 – 100 / А	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Здобувач демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту, розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Здобувач вміє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення знань.	Здобувач може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичних завдань, виконує практичні завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
	85 – 89 / В	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття).	Здобувач має стійкі навички виконання практичних завдань, правильно вирішує більшість практичних завдань.
	75 – 84 / С	Здобувач виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вміє самостійно аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності.	Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою навчальної дисципліни.

	70 – 74 / D	Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Здобувач знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків.	Здобувач має елементарні навички виконання практичних завдань, правильно вирішує лише половину практичних завдань.
	60 – 69 / E	Здобувач не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Здобувач надає нечіткі характеристики відповідних явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу.	Здобувач може використовувати знання лише в стандартних практичних ситуаціях, має нестійкі навички виконання практичних завдань, робить багато суттєвих помилок.
Не зараховано з можливістю повторного складання	35 – 59 / FX	Здобувач не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає суттєві змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки.	Здобувач здатний виконати лише окремі практичні завдання за допомогою викладача. У здобувача відсутні сформовані уміння та навички.
Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0 – 34 / F	Здобувач не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом.	Здобувач виконує лише елементи практичних завдань, погребує постійної допомоги викладача.

13. Навчально-методичне забезпечення

- робоча програма навчальної дисципліни;
- опорний конспект лекцій;
- методичні вказівки.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Губанова О.Р. Економіка довкілля та природних ресурсів: конспект лекцій (Частина I) Одеса, 2017. 119 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/260/1/GubanovaOR_Ekonomika_dovkillya_ta_PR_KL_2017.pdf
2. Губанова О.Р. Економіка довкілля та природних ресурсів: конспект лекцій (Частина II). Одеса, 2018. 130 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/6516/1/GubanovaOR_Ekonom_dovkil_ta_pryrodo_resurs_ch_2_KL_2019.pdf
3. Губанова О.Р. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Економіка природокористування» для студентів 4/5 року навчання денної та заочної форми за спеціальністю 101 «Екологія», рівень вищої освіти «бакалавр» / Одеса, ОДЕКУ, 2023. 67 с. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/12382/1/GubanovaOR_Ekonom_prirod_RS_MV_2023.pdf
4. Пономаренко Є.Г. Економіка природокористування та природоохоронної діяльності : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 183 – Технології захисту навколишнього середовища. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2022. 58 с.
5. Поясник Г.В. Українська економіка природокористування: проблеми та перспективи розвитку в реаліях глобальної нестабільності. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва. № 30 (2023). С.135-145. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/issue/view/16924>
6. Шаравара В.В., Любинський О.І Економіка природокористування: навчальний посібник. Кам'янець- Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 252 с.

Додаткова література

7. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування: навчальний посібник. Харків: Бурун Книга, 2009. 480 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2015/Galyshkina_2009_480.pdf
8. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник. Суми, ВТД «Університетська книга», 2002, 346 с.
9. Економіка природокористування: підручник / Хвесик М.А., Рогач С. М., Кулаєць М. М., Ільків Л. А., Авраменко Т. П. За ред. д-ра. екон. наук, проф., академіка НААН України Хвесика М. А. К.: Аграр Медіа Груп, 2013. 334 с.
10. Коренюк П.І., Федулова С.О. Економіка природокористування: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274с. URL: https://udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/Ekonomikapryrodokorystuvannya_Fedulova-S.O..pdf

Інформаційні ресурси

11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991р. №1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
13. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
14. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13#Text>
15. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

Плани практичних занять

Змістовний модуль 1. Теоретико-методичні аспекти економіки природокористування

Практичне заняття 1. Економіка природокористування як особлива галузь науки

Питання для обговорення:

1. Предмет і об'єкт економіки природокористування.
 2. Зміст основних функцій економіки природокористування.
 3. Завдання економіки природокористування на сучасному етапі розвитку продуктивних сил.
 4. Економічна сутність поняття «природокористування».
 5. Характеристика існуючих типів та видів природокористування.
 6. Еколого-економічна сутність природокористування.
 7. Зміст соціо-екологічного принципу природокористування.
 8. Еколого-економічний аспект природокористування.
- Опитування. Доповіді та презентація. Поточне тестування.

Практичне заняття 2. Природні ресурси як економічний базис природокористування

Питання для обговорення:

1. Сутність економічної оцінки природних ресурсів.
 2. Основні завдання економічної оцінки природних ресурсів.
 3. Вимоги до системи економічних оцінок природних ресурсів.
 4. Основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
 5. Функції економічної оцінки природних ресурсів.
 6. Сутність методологічних підходів щодо грошової оцінки природних ресурсів.
 7. Класифікацію основних підходів економічної оцінки природних ресурсів.
- Опитування. Поточне тестування.

Практичне заняття 3. Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища

Питання для обговорення:

1. Класифікація порушень навколишнього природного середовища.
2. Сутність економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища.
3. Структура екологічних витрат виробництва.
4. Види і характеристика економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища.

5. Етапи оцінки економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища
 6. Підходів визначення економічних збитків внаслідок забруднення довкілля.
 7. Еколого-економічні збитки та витрати на їх компенсацію.
 8. Основні кількісні методи визначення величини економічних збитків від забруднення навколишнього природного середовища.
 9. Методики визначення економічних збитків від антропогенного навантаження в аграрному секторі.
- Опитування. Поточне тестування.

Змістовний модуль 2. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування

Практичне заняття 4. Ефективність природоохоронних заходів

Питання для обговорення:

1. Сутність поняття «природоохоронні заходи», основна мета їх впровадження.
 2. Складові загальноекономічного ефекту здійснення природоохоронних заходів.
 3. Економічне обґрунтування природоохоронних заходів.
 4. Види природоохоронних заходів, їх характеристика та роль у виробничому процесі.
 5. Сутність економічної ефективності природоохоронних заходів.
 6. Визначення поняття «економічна ефективність».
 7. Показники економічної ефективності природоохоронних заходів.
 8. Сутність та методика визначення загальної, абсолютної та порівняльної ефективності природоохоронних заходів.
 9. Чистий економічний ефект природоохоронних заходів та його складові
- Опитування. Доповіді та презентація.

Практичне заняття 5. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування

Питання для обговорення:

1. Податкові збори та плати за спеціальне використання природних ресурсів
2. Елементи чинного економічного механізму природокористування в Україні.
3. Етапи розробки та реалізації економічного механізму раціонального природокористування.
4. Сутність економічного механізму природокористування та характерні риси основних його типів.

5. Характеристика основних елементів економічного механізму природокористування.
 6. Сутність поняття «екологічний податок» та доцільність його впровадження в практику господарювання.
 7. Система фінансування природокористування та особливості міжбюджетних відносин.
 8. Зміст поняття «екологічне страхування», характеристика його суб'єктів та пріоритети розвитку в Україні.
- Опитування. Доповіді та презентація. Поточне тестування.

Практичне заняття 6. Екологізація економіки

Питання для обговорення:

1. Поняття екологізація та екологізація економіки.
 2. Галузеві особливості екологізації вітчизняної економіки.
 3. Механізми поглиблення рівня екологізації економіки.
 4. Оцінки рівня екологізації.
 5. Відтворювальний механізм екологізації.
 6. Екологізація попиту.
 7. Екологізація виробництва.
 8. Екологізація суспільства і відтворення мотивів екологізації.
 9. Поняття «екологізація підприємницької діяльності».
 10. Інструменти екологізації бізнесу.
- Опитування. Доповіді та презентація.

Практичне заняття 7. Світове господарство і основні питання економіки природокористування

Питання для обговорення:

1. Міжнародне співробітництво в сфері охорони довкілля.
 2. Основні віхи становлення системи міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища.
 3. Характеристика форми міжнародного співробітництва у сфері охорони довкілля.
 4. Досвід регулювання процесів природокористування в розвинутих країнах, країнах з перехідною економікою та країнах «третього світу»
 5. Спеціалізовані організації егідою ООН в галузі охорони довкілля
- Опитування. Доповіді та презентація.

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами
поточного та підсумкового контролю**

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні аспекти економіки природокористування		
Практичне заняття 1. Економіка природокористування як особлива галузь науки	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Практичне заняття 2. Природні ресурси як економічний базис природокористування	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Практичне заняття 3. Економічний збиток від забруднення навколишнього середовища	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Контрольна робота за змістовним модулем №1 (тестування)	0-15	0-15
Змістовий модуль 2. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування		
Практичне заняття 4. Ефективність природоохоронних заходів	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Практичне заняття 5. Організаційно-економічний механізм раціонального природокористування	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Практичне заняття 6. Екологізація економіки	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Практичне заняття 7. Світове господарство і основні питання економіки природокористування	0 – 3 (опитування) 0 – 5 (доповіді/презентації) 0 – 2 (поточне тестування)	0 - 10
Контрольна робота за змістовним модулем №2 (тестування)	0-15	0-15
Загалом сума балів		0 - 100